

Diskusija

Osvrt na ispitne kataloge za državnu maturu iz povijesti

Dana 10. studenog 2007. godine održana je u Zagrebu godišnja skupština Hrvatske udruge nastavnika povijesti. U sklopu godišnje skupštine organizirane su radionice te okrugli stol o ispitnim katalozima za državnu maturu iz povijesti koje je na svojim web stranicama objavio kao radnu verziju Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (dalje Nacionalni centar ili Centar). Na početku sam iznio kratku analizu ispitnih kataloga u kojoj sam ponudio svoje viđenje ponuđenih materijala; čini mi se da ga je više ili manje prihvatila većina prisutnih. Diskusija se uglavnom vodila s prisutnim autorima ispitnih kataloga koji su opravdavali kvalitetu kataloga nedostatkom slobode ili sredstava kako bi od kataloga učinili nešto više od onoga što smo mogli vidjeti. Stoga umjesto prikaza okruglog stola donosim svoju analizu.

***

Dugoočekivani ispitni katalogi su se konačno pojavili. No, pojavili su se četiri godine prekasno. Samo za ilustraciju, neki moji učenici su sada u trećem razredu i iduće godine će neki od njih izaći na državnu maturu iz povijesti, a ja sam tek sada saznao što sam trebao s njima raditi kako bi je oni uspješno položili. Olakšavajuća je okolnost, barem na prvi pogled, što su katalogi rađeni prema postojećem

nastavnom programu za povijest. Ipak, treba napomenuti da se već godinama postojeći program proziva kao loš.

Katalog, koji smo od 30. rujna mogli naći na internetskim stranicama Centra, mogao bi se grubo podijeliti u tri dijela (iako ima svojih deset poglavlja): uz uvodne napomene navedeni su općeobrazovni ciljevi i ishodi, potom su nabrajaju teme s podtemama (koje je potrebno na nastavi povijesti obraditi) uz specifične ciljeve i ishode, a na kraju su primjeri pitanja koji učenike očekuju na maturi.

Što se tiče proklamiranih općeobrazovnih ciljeva i ishoda nastave povijesti na početku kataloga, oni se, čini mi se, bitno ne razlikuju od onoga što bi svaki nastavnik postavio za svoju nastavu povijesti.

Što se tiče tema i podtema, napravljen je možda mali pomak u nekim segmentima u odnosu na postojeći plan i program. Katalog daje sustavniji pristup nekim (i samo nekim) temama. Tako npr. tema "Visoke civilizacije i kulture starog Istoka" ima sljedeće podteme: vremensko-prostorne odrednice, geografske karakteristike i gospodarstvo, društveno-pravni sustav i svakodnevni život, državni razvoj i institucije vlasti, religija, kultura, znanost i umjetnost, migracije i interakcije. Pored toga katalog daje (barem) prividno (ponegdje) manju količinu gradiva. Tako tema "Europa i svijet u drugoj polovici 19. st." ima samo tri podteme: industrijska revolucija, imperijalizam i ideološko-društveni odnosi imperijalizma. No,

zašto prividno? Specifični ciljevi svake teme su nedovoljno i nejasno definirani, pa nastavnik ne zna što treba konkretno odraditi s učenicima, niti učenici znaju što konkretno mogu očekivati na maturi. Preostaju im postojeći udžbenici koje propisuju katalozi kao literaturu za pripremanje mature, a koji su rađeni na temelju postojećih programa. Ako se malo bolje pogledaju specifični ciljevi pojedinih tema, odnosno podtema, i sve to uspoređi s postojećim udžbenicima, uviđa se da je katalog samo malo uljepšan postojeći program. Usudio bih se reći – tako sam u nekoliko navrata ste kao dojam – da je i ovaj katalog nastao na temelju postojećih udžbenika, kao svojedobno i aktualni program! Umjesto da je katalog postao obrazac za promjenu programa, očigledno još uvijek nitko nema namjeru mijenjati loše programe ili pak, na razočarenje mnogih nastavnika, ostvariti krasno proklamirane ciljeve nastave povijesti. Osobno smatram da je katalog opterećen (kao uostalom i program te udžbenici rađeni prema njemu) politikom, političkim strankama, vojskovođama, detaljima ratnih sukoba, ratnih strategija, bojišnica i sl., a sve je to (ponavljam se) nejasno definirano. Gledajući katalog, pitam se: Treba li učenik, da bi položio državnu maturu, nakon četiri godine učenja povijesti zapamtiti sve antifrancuske koalicije koje su organizirane protiv Napoleona, zajedno s godinama, mirovnim sporazumima, ratnim strategijama tih ratnih sukoba? Ni to nije jasno definirano!

Na kraju kataloga ponudeni su primjeri pitanja koja učenici mogu očekivati na državnoj maturi iz povijesti. Sva

pitanja su pitanja objektivnog tipa koje je najlakše ispravljati. No, promatrajući opće ciljeve, ishode i specifične ciljeve i ishode svake teme, te uspoređujući ih s primjerima pitanja na maturi, mogu samo zaključiti da to troje baš i nema direktne veze. Tako se npr. u proklamiranim općim ciljevima nastave povijesti ističe razvijanje usmenih i pisanih komunikacijskih kompetencija učenika. No, na osnovu primjera pitanja može se zaključiti da učenik, kako bi položio maturu, mora od svih pisanih komunikacijskih vještina znati pisati brojeve od 1 do 5, te prva slova abecede, kako bi zaokruživanjem ili dopisivanjem na postojeća mjesta dao točan odgovor. Istina, postoje i neka pitanja gdje učenik treba dopisati pojam, osobu, stoljeće..., no puna rečenica nigdje u ponuđenom nije potrebna ni nužna! Nadalje, u općim ciljevima nastave povijesti stoji da učenik završnim ispitom dokazuje pravilno korištenje ilustrativnih materijala, statističkih podataka itd. No, da bi položio maturu učenik treba znati koje se slike nalaze u njegovom udžbeniku, kao i njihovu legendu. Dobar primjer je sljedeći zadatak: *Slika pokazuje unutrašnjost katedrale u Aachenu građenu za vladanja.*”, nakon čega bi učenik trebao a-b-c-d pitalicom odabrati točan odgovor. Pored pitanja se nalazi mala slika unutrašnjosti katedrale koja se, neka me nitko krivo ne shvati, bitno ne razlikuje od unutrašnjosti mnogih drugih crkava.

Nadalje, u ciljevima se spominje učenikova sposobnost samostalnog argumentiranog interpretiranja različitih izvora informacija, samostalnog vrednovanja događaja. No, prema predloženim

pitanjima učenik na državnoj maturi može izraziti svoj stav samo samostalnim, ali nažalost neargumentiranim, dopisivanjem ili zaokruživanjem prvih slova abecede. Razvijanje kreativnih potencijala, navedenih u općim ciljevima, učenik bi na maturi mogao eventualno iskazati ukrašavajući brojke ili prva slova abecede. Nadalje, u ciljevima nastave povijesti se spominje učenikova sposobnost samostalne uporabe, analize, interpretacije i evaluacije raznih vrsta primarnih i sekundarnih izvora. Na primjeru danog zadatka s tekstom referenduma o položaju Republike Hrvatske unutar SFRJ iz 1991. godine učenik treba samo prepoznati o kojem se izvoru radi, naravno između četiri ponuđena rješenja poredanih po prvim slovima abecede od kojih učenik odabire samo jedno rješenje. Od samostalne upotrebe, analize, da dalje ne navodim, nema ni govora.

Umjesto da u nedogled navodim primjere, ponudio bih zaključak. Katalog je bio vrijedan pokušaj da se unesu promjene u naš način rada, ali bojim se, promašen. Ispitni katalog predstavlja samo uljepšavanje postojećeg programa koji se godinama spominje kao loš. Svi oni koji očekuju da će novi katalog biti svojevrsan HNOS za srednje škole koji će omogućiti nastavnicima neke kvalitativne pomake u njihovom radu, razočarat će se! Katalog samo na prvi pogled unosi nekakvo rasterećenje učenika, ali njegova nejasnoća će nastavnika dovesti do toga da kvantitativno poveća opseg gradiva, i to na način da će učeniku pružati samo enciklopedijsko znanje, jer tko zna što može doista očekivati na maturi!

Unatoč proklamiranom napuštanju stare škole i proklamiranih općih ishoda nastave povijesti koji djeluju obećavajuće, ovakva državna matura potiče razvoj prvenstveno jedne kompetencije kod učenika – pamćenja, a nastavnika tjera da opet radi samo događajnicu i od učenika zahtijeva jedino enciklopedijsko znanje. Nadam se samo da se to ne krije u krilatici “Hrvatska – zemlja znanja!” i da je sve ovo tek pogreška. U protivnom, nastavnici povijesti nisu nužno ni potrebni. Učenik može naučiti napamet četiri udžbenika povijesti (ili možda više, ako bi htio proučiti i udžbenike različitih izdavača) i izaći na maturu bez ikakve pomoći nastavnika. Zbog svega navedenoga, katalog gledam kao “grobnicu” nastave povijesti. Ako pitanja već moraju izgledati tako kako izgledaju, a nastavnik od učenika mora tražiti da “biflaju” enciklopedijsko znanje, jedini je spas za nastavu povijesti da se barem definira minimum koji učenik mora “nabiflati” da bi položio maturu. Možda bi se u tom slučaju nastavniku ipak ostavila određena sloboda da, pored onoga što mora odraditi kako bi učenik položio maturu, kod učenika ipak razvija i neke druge kompetencije osim pamćenja, na zadovoljstvo vlastitim radom i za potrebe građanskog društva koje želimo oblikovati u Hrvatskoj. Ili?

Denis Detling, prof.

III. gimnazija, Osijek